

Foto: famechurch.org

WE SHALL OVERCOME

Het koor van de First African Methodist Episcopal Church in Los Angeles.

Schrijvend vanuit Los Angeles, bezint Impactredacteur Bart Nauta zich over de vraag hoe om te gaan met verlieservaring door de zorgelijke toestand van de wereld. In een persoonlijk essay onderzoekt hij hoe de Afro-Amerikaanse gemeenschap om gaat met hun eigen traumatische geschiedenis, en welke lessen daaruit getrokken kunnen worden.

Door Bart Nauta

Studenten zijn terneergeslagen door de toestand van de wereld, de lafhartige opstelling van Westerse regeringen in het Midden-Oosten, de opkomst van extreem rechts en de aanstelling een nieuwe president in Amerika. Ze lopen met hun ziel onder hun arm, vertelde mij een coördinator van wetenschapspodium *Stodium Generale* op een Nederlandse universiteit, begin dit jaar.

Kon de ervaring van de studenten soms moral injury zijn, vroeg ze mij. Uit haar verhaal kon ik niet zo gauw de schuld en schaamte als gevolg van moreel overschrijdende gebeurtenissen bij studenten ontwaren. Daarom dacht ik dat ze eerder een beleving van tra-

gisch verlies bedoelde. Tragisch verlies doet zich voor wanneer alle beschikbare keuzes leiden tot morele schade of leed, waardoor het verlies onvermijdelijk is. Het leidt tot gevoelens van spijt, schuld of verdriet. Ondanks alle goede bedoelingen, de demonstraties, het stoppen van het eten van vlees, een maatschappelijke rol willen vervullen: wat heeft het allemaal voor zin? Ik hoorde het de afgelopen maanden veel om mij heen.

Zelf lag ik wakker op de Amerikaanse verkiezingsnacht. Met de uitslagen in de vroege ochtend, ervoer ik het verlies van een oude wereld waarin vrijheid en demo-

cratie de leidraad was. Een toekomstvisioen teisterde mijn gedachten: de Verenigde Staten verlaten de NAVO, extreem rechtse partijen zaaien chaos in de Europese democratie, Rusland valt de Baltische staten binnen en Europa is machteloos. Niet dat ik dat mijn angsten met de coördinator deelde, immers 'la vérité d'un homme c'est d'abord ce qu'il cache' (de werkelijkheid van een mens is allereerst dat wat hij verbergt).

Hoe adresseren we de psychologische stress en het verlies dat veel studenten ervaren?

Wat ik wel koel en afstandelijk zei, is dat de wereld nu op dit moment niet veel slechter of beter was dan welk willekeurig moment uit de wereldgeschiedenis. Het verschil is dat de chaos in de wereld en het geweld nu, ons dreigen te raken. Het gevoel van verlies onder studenten zijn wellicht de gevoelens van mensen die eerder geprivilegieerd waren; mensen die deze onrusten eerder niet direct mee hoefden te maken in hun leven, in hun veilige hoekje van de wereld. Dit terwijl in de afgelopen dertig jaar vele plekken in de wereld geteisterd werden door oorlog, al dan niet door toedoen van de inzet van Westerse regeringen.

Maar goed, wat ik ook zei, ik besepte ook wel dat een afstandelijke blik de zorgen niet zomaar wegneemt. De coördinator vroeg me wat te doen. Hoe adresseren we de psychologische stress en het verlies dat veel studenten ervaren?

Haar uitnodiging om in het voorjaar in 2025 naar aanleiding van die vragen wat gedachten te delen op een Nederlandse universiteit, moest ik afslaan, omdat ik zelf in enkele dagen naar het buitenland zou vertrekken. Ik ben een half jaar verbonden aan de University of California, Los Angeles, beter bekend als UCLA. Het doel van het verblijf is inzicht te krijgen in hoe psychologische aandoeningen zoals trauma een andere uitwerking hebben op mensen die er aan lijden, afhankelijk van de culturele context waarin zij zich bevinden.

In tragiek geboren

Tijdens het gesprek met de coördinator, daalden mijn gedachten al gauw af naar Amerika en mijn aanstaande vertrek. Zoals zovelen in de wereld ben ik ook fervent luisteraar van Amerikaanse hip-hop. Als ik in een Amsterdamse tram zit is de kans groot dat ik luister naar lyrics over het verhandelen van coke, schietpartijen en accu-

muleren van designerkleding die alleen als zodanig te herkennen is door het veelvuldige gebruik van logo's als Balenciaga of Givency. Het is muziek van Afro-Amerikaanse rappers uit de getto's. Mensen die in omstandigheden hebben geleefd - zoals huiselijk geweld, crackepidemieën en armoede - die mijn voorstellingsvermogen ver te boven gaan. Ik herken mezelf, godzijdank, op geen enkele manier in de jeugd van rapper Westside Gunn, zoals hij dat verwoorde in het nummer *Kitchen Lights*:

*Ayo, you ever have to watch your moms get beat?
Roaches crawling, crackpipe on the bathroom seat*

De rappers bieden een ongekende intieme kijk in deze hoek van de Amerikaanse samenleving. Hun muziek biedt inzicht op het trauma van Afro-Amerikaanse mannen in the hood. Bijvoorbeeld het trauma van Westside Gunn's halfbroer Conway The Machine, die ooit neergeschoten is in zijn hoofd, nek en schouders en daardoor rapt met een lispeling in zijn stem. Hij heeft nachtmerries, niet alleen omdat hij slachtoffer is van die schietpartij, maar ook omdat hij zelf voor (tenminste een?) schietpartij verantwoordelijk is geweest. Hij slaapt met een Glock, een vuurwapen (a can) in zijn handen, en droomt over de mensen die hij daarmee heeft neergeschoten. Noem het dadertrauma:

*So paranoid, some nights I sleep with this Glock in
my hand (uh-huh)
Havin' visions of n* that I done shot with this can (I
swear)*

Ik volg Westside Gunn en Conway the Machine op hun social mediakanalen. Het viel me op dat tijdens de Amerikaanse verkiezingsnacht er vanuit hen helemaal niks werd gedeeld. Geen uitingen van onvrede of protest, zoals zoveel andere artiesten dat deden. Het lijkt alsof de politieke wereld aan hen voorbijtrekt. Het verlies in de wereld dat veel mensen uit mijn Westerse bubbel ervaren, lijkt hen op geen enkele manier te raken. Is dat een overlevingsstrategie, een manier van coping? Hou je eigen wereld zo klein mogelijk, richt je op waar je invloed hebt. Zorg voor je eigen kleine gemeenschap, bemoei je niet met politieke zaken.

Veel rappers zijn in tragiek geboren, gepokt en gemazeld, al dan niet in de bak. Het kan slechter gaan, veel slechter, maar er is altijd zicht op een uitweg, op succes: het vergaren van rijkdom, al dan niet door drugshandel, basketbal of rapmuziek. Door structurele discriminatie van de zwarte gemeenschap in de Verenigde Staten

Foto Flickr

Conway the Machine.

velen zich zullen afvragen wat de overheid überhaupt voor ze kan betekenen. Het redden van het eigen hachje staat op de eerste plek.

Morele plicht

Een bezoek aan First African Methodist Episcopal Church, de oudste Afro-Amerikaanse kerk in Los Angeles, bracht me op andere gedachten. Het was februari, midden in Black History Month. Een groep internationale studenten was uitgenodigd een zondagsdienst bij te wonen. De kerkleden waren uitgedost, velen met Afrikaanse stoffen, om de band met het moedercontinent te benadrukken. Het veelkoppige koor dat achter het altaar stond, zong als eerste van de vele gospels die ochtend: 'No more shackles. No more chains. No more bondage. I am free.' Dit terwijl op een projectiescherm foto's voorbijtrokken van lynchpartijen, de KKK en mensen in slavernij.

Sprekers die ochtend, zoals de burgemeester van Los Angeles, Karen Bass, trokken van leer tegen de huidige regering die een einde maakte aan Diversity, Equity and Inclusion, een reeks eerdere maatregelen die bedoeld waren diversiteit, gelijke kansen en een inclusieve omgeving te bevorderen. In praktijk betekende de afschaffing van DEI dat onder meer een succesvolle zwarte generaal werd ontslagen uit militaire dienst, alleen vanwege de kleur van zijn huid. De sprekers waren eensgezind: na meer dan driehonderd jaar slavernij, anti-zwarte wetten, discriminatie en ongelijkheid, is de nieuwe regering 'slechts' een van de vele zaken waar we mee te maken hebben.

'No more shackles. No more chains.
No more bondage'

Gedurende de ochtend werd er stilgestaan bij succesvolle Afro-Amerikanen, kunstverzamelaars en ondernemers, architecten en politici. Nog steeds trokken beelden van slavernij en uitsluiting voorbij op het projectiescherm. Voor de gemeenschap biedt het ophemelen en vieren van succesvolle individuen hoop en trots. Daarin schuilt een boodschap: we hebben ons, zo schreef James Joyce, vrijgevochten van de traumatische nachtmerrie die geschiedenis heet. *We shall overcome* – en denk maar niet dat ze om ons, de zwarte gemeenschap, heen kunnen.

Te midden van gezang de toespraken die de goeemeente opzweepten, dacht ik aan Karl Popper die zei dat optimisme een morele plicht is. Soms heb je een kerkbezoek nodig om dat te beseffen. Met dat beetje extra optimisme kan je er weer een weekje tegenaan. *Whatever may come*, we zijn er klaar voor. Rug recht en borst vooruit. Amen.

Bart Nauta – Beleidsonderzoeker/adviseur bij ARQ Kenniscentrum Oorlog, Vervolg en Geweld en eindredacteur van *Impact Magazine*.